

Dresler v části třetí, všeobecně kulturní. A tu především opět mluví o školství, o jeho ohromném pokroku od doby osamostatnění Polska. Neuvádí však, kolik škol by bylo ještě třeba a kolik negramotných ještě v Polsku jest. Staré hříchy hlavně carské vlády ruské bude třeba ještě dlouho zahlazovati. V ostatních kapitolách postupně píše o malířství, o hudbě a o písemnictví.

Z obsahu knihy Dreslerovy jest patrné, jak bohatý jest materiál, který obsáhla. Jest se proto jen těšiti na podrobné zpracování jednotlivých kapitol, které Dresler v úvodě slíbil. Rauscher.

**Prof. dr. Jos. Gruber: Populační otázka.** — (Praha. Melantrich »Lidová Universita« sv. VII. 8<sup>o</sup>. 1922. str. 103.) — Jako VII. svazek »Lidové university« vychází Gruberova studie o některých problémech populačních, která je zvláště upraveným a rozšířeným souborem článků, uveřejňovaných za války v »Obzoru národohospodářském«. Ač autor v předmluvě podotýká, že tendence knihy setká se v nynější novomalthusiánské době jistě s odporem, nalezneme naopak v jejích stránkách mnohou uspokojivou odpověď na těžké otázky dneška, takže můžeme směle říci, že Gruberova studie přichází právě včas. Po stručném úvodním shrnutí historického vývoje populační politiky a theorie věnuje autor kapitolu základním pojmům pohybu obyvatelstva, které demonstruje na klasickém příkladu ubývání obyvatelstva, na Francii a na »slovanském nebezpečí« pro Německo se strany Ruska. Pokud se týče střední Evropy všimá si přirozeně nejvíce postavení českého národa v populačním ohledu, jak vůči předválečnému Rakousku, tak nyní v republice vůči jejím neslovanským obyvatelům a zdůrazňuje nebezpečí pravdivosti výroku že jsme na nejlepší cestě státi se slovanskými Francouzi. V dalších kapitolách probírá autor jednotlivé příčiny klesání porodové číslice, působící ovšem kolektivně a zmiňuje se o některých teoriích, které pokles ten vysvětlují, na př. theorie blahobytová, vzdělanostní, urbanisační a j., nebo konečně theorie racionalisační, která je rozhodně nejpozoruhodnější. Dále zkoumá poměr náboženského vyznání ke klesání porodnosti, dochází sice k výsledkům, že čára porodového úbytku stoupá od pravoslavných přes katolíky a evangelíky k ateistům (Francie), ale není jisto, zda je zde příčinou náboženské vyznání či přirozená povaha mladých a starších ras. Konečně se autor dotýká i problému ženského zaměstnání, uvádí sice mnoho výroků, které ženu výdělečně činnou činí zodpovědnou za úbytek dětí, ale k tomu Gruber poznamenává výstižně, že úbytek porodů počíná ve vrstvách, kde žena žije bez práce, obklopena největším blahobytem a že ho zavinuje přečasto i muž, který nechce býti otcem.

Zbývá otázka, je-li úbytek porodů zjevem blahodárným či zhoubným. Proti důvodům a obavám novomalthusianistů staví Gruber optimistický poznatek, že ne množství potravin, ale práce, která má býti vykonána, určuje hustotu obyvatelstva a na výstražných příkladech z minulosti ukazuje osud národa, který nepečuje o svůj dorost. Opakuje, že nebezpečí pro evropské národy není v přelidnění, nýbrž v pozvolném vymírání. Probírá na konec státní politiku populační na poli právním, národohospodářském, výchovném i mravním, ukazuje na jejich slabost a bezmocnost, dokud základní příčiny klesání porodnosti trvají. Závěrečná kapitola je věnována pozitivní péči o mateřství, připomíná dluh společnosti vůči nemanželským matkám a dětem a poukazuje na škůdce zdravého a četného potomstva pohlavní choroby a ohromnou číslici umělých potratů. Na konec autor připomíná důležitost kvality lidského pokolení — ale dodává, že podle teorií Darwinových je jednou z podmínek kvality — možnost výběru, tedy kvantita.

Knížka prof. Grubera je krásné a sympatické dílko, nejen hlubokými znalostmi autorovými a skvělou jeho dikcí, nýbrž i pevným mravním názorem a radostnou vírou, že síla, krása a zdraví povedou lidstvo k neustálému pokroku. —ix.

**Problém ochrany menšin. Uspořádal Alois Hajn.** Nákladem Orbis. V Praze 1923 str. 300. Nové uspořádání politických poměrů po světové válce přineslo přesunutí mnohých politických otázek z fora vnitrostát-

aiho na forum mezinárodní. Jednou z těchto otázek jest také problém národních a rasových minorit. Již dříve byl to problém mezinárodní, byl ale upraven mezinárodním právem jen v poměrně málo případech a spíše příležitostně. Zásadní rozdíl jest zejména v tom, že kdežto dříve byla ochrana minorit národnostních i náboženských provedena pod garancí velmocí, dnes stojí tyto minority pod ochranou Svazu Národů. Pro Československo jest otázka minoritní a její současná úprava mezinárodní otázkou aktuální par excellence. Proto dlužno vítati obsáhlou knihu Hajnovu, která přináší ke studiu toho problému značné množství látky. Obsahuje jednak samostatné studie J. Kallaba »Otázka ochrany menšin jako problém práva mezinárodního«, Chmelařovu »Národnostní minority v evropských státech« a Hajnovu »Snahy o další rozšíření ochrany menšin a požadavky v tom směru vyslovované«. První se obírá s jasností a důkladností u toho autora známou právní stránkou problému. Druhá je snůškou dat statistických a přehledem zákonodárství v jednotlivých státech. Tento přehled jest pro nesnadnou přístupnost pramenů zvláště vítati. Bylo by však velmi potřebno, aby byl připojen přehled i hospodářských poměrů členů menšiny, které často mohou býti směrodatné pro politickou situaci (na př. na Slovensku, v Elsasku a j.). Elsaská otázka byla pomínuta příliš stručně a ne zcela výstižně (na př. vyhlášky dějí se ve Štrasburku německy i francouzsky; tuším, že u samosprávných úřadů je jazyková otázka upravena liberálněji než u úřadů státních). Bylo úplně pomínuto Lucembursko, ač tamější poměry národnostní jsou velmi poučny. Hajnova stať přináší přehled snah o ochranu minoritní, vzešlých zejména z iniciativy soukromé, či jen polooficiální. Tak obšírně uvádí zejména snahy Společnosti pro Svaz Národů, Meziparlamentní Unie atd. Vedle toho kniha otiskuje část Rostingovy zprávy podané sekretariátu Svazu Národů, dále zprávy a protokoly o jednání třetího shromáždění Svazu Národů. Tyto však by bylo bývalo tuším vhodnější zaraditi zkráceně v čelo druhého oddílu »Dokumenty«. Tento oddíl knihy obsahuje veliké množství materiálu, zejména mezinárodní smlouvy o menšinách a jiné diplomatické dokumenty, pak československé zákony ústavní, vztahující se k minoritní otázce. Tato snůžka činí z knihy velmi vítanou příručku pro každého kdo hledá rychlé a přesné poučení. Jest však nevhodné, že neuvádí odkud citovaný text přejímá, což může vaditi zejména při textech přeložených z cizího jazyka. Dlužno upozorniti na menší nedopatření. Tak na př. na str. 260 citovaný text jest částí Úst. List. samé, ne uvozacího zákona.

Celkem dlužno říci: kniha jest záslužným dílem, vítaným celé politické i právnické veřejnosti.

—a.

**Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy university** v Brně. II. (1923) v Brně 1923 (Barvič a Novotný). Druhý svazek této kolektivní vědecké »representace« brněnské právnické fakulty jest význačný tím, že zde vedle příspěvků členů profesorského sboru jest uveřejněn článek z řad posluchačstva. Je to práce kol. K. Koukala ze semináře církevního práva. To jest skutečnost jistě charakteristická a pro posluchačstvo povzbudivá. — Profesor Vacek pokračuje jako děkan ve studijním roce 1922—1923 v dějinách fakulty.

Prof. Dr. Karel **Engliš** uveřejnil článek »Obyvatelstvo«, který jest ukázkou (hlava V. odst. C) z chystaného díla o národním hospodářství. Na několik málo stránkách nastiňuje svým zhuštěným a jádrným slohem celý soubor problému populační politiky. Pojednává o dosavadních směrech populační teorie a politiky: před Malthusem, o obratu způsobeném učením Malthusovým a o sporu o ně; k němu zaujímá autor stanovisko svými definicemi absolutního a relativního přelidnění. Absolutní přelidnění jest mu nepoměr mezi počtem obyvatelstva a technickou možností obživy vyráběti, kdežto relativním jest nepoměr mezi počtem obyvatelstva a hospodářsko-právní možností obživy. Absolutního přelidnění v přítomnosti není. Otázka leží tedy jen ve společenském zřízení — Dále pojednává autor o stanovisku populační politiky nové doby, která věnuje více péče kvalitě populačního tělesa než